

- *Про підсумки виконання цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Модернізація радіотелескопа УТР-2 і перспективний розвиток декаметрової радіоастрономії в Україні» (доповідач – академік НАН України О.О. Коноваленко)*
- *Про участь установ НАН України у виконанні державних ювілейних заходів з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка та 150-річчя від дня його перепоховання (доповідач – академік НАН України М.Г. Жулинський)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач – академік НАН України В.Ф. Мачулін)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ

29 січня 2014 року

Перед початком засідання Президії НАН України 29 січня 2014 р. академік НАН України Б.Є. Патон вручив державні нагороди провідним ученим Академії – віце-президенту НАН України академіку НАН України А.Г. Наумовцю, члену-кореспонденту НАН України Л.В. Шинкарук, доктору технічних наук В.О. Петрухину. Він також привітав з ювілеєм академіка НАН України В.П. Горбуліна. Від імені Уряду України академік НАН України В.П. Семиноженко вручив Почесну грамоту Кабінету Міністрів України президенту НАН України академіку НАН України Б.Є. Патону.

* * *

Члени Президії НАН України та запрошені заслухали й обговорили доповідь заступника директора з наукової роботи Радіоастрономічного інституту НАН України академіка НАН України **Олександра Олександровича Коноваленка** про підсумки виконання цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Модернізація радіотелескопа УТР-2 і перспективний розвиток декаметрової радіоастрономії в Україні», яка засвідчила, що в нашій країні успішно розвивається низькочастотна радіоастрономія.

Наукова школа з цього напрямку астрономічної науки, створена свого часу в Україні академіком Семеном Яковичем Брауде, нині є загальновізнаною у світі, а її представники належать до світових лідерів радіоастрономії. Радіотелескоп УТР-2 із системою інтерферометрів УРАН є найбільшим у світі та найефективнішим інструментом досліджень космічного радіовипромінювання у найбільш довгохвильовій ділянці електромагнітного спектра. Завдяки створенню та впровадженню нових радіоелектронних елементів і систем, методів спостереження й оброблення даних українські вчені зробили низку від-

криттів світового рівня. Серед них — детектування на декаметрових хвилях 40 нових пульсарів; виявлення сигналів від блискавок на Сатурні з рекордною роздільною здатністю; реєстрація збуджених станів міжзоряних атомів, головне квантове число яких перевищує 1000; виявлення тонкої частотно-часової структури радіовипромінювання Сонця, планет, зірок та радіовипромінювання іншими спорадичними явищами у Всесвіті; виявлення протяжних просторових структур поблизу радіогалактик і квазарів методами низькочастотної радіоінтерферометрії з наддовгими базами.

Цих визначних здобутків вдалося досягти завдяки виконанню впродовж 2010—2013 рр. цільової програми НАН України з розвитку низькочастотної радіоастрономії, яка включала не лише розроблення та впровадження нових програмно-апаратних засобів, а й створення ще одного потужного інструменту — Гігантського українського радіотелескопа (ГУРТ). При цьому максимально використовувалися новітні досягнення в галузях інформаційних і телекомунікаційних технологій, цифрової та комп'ютерної техніки, академічна грид-система. Впровадження на УТР-2 і УРАН розроблених цифрових спектральних приймачів підвищило інформативність цих інструментів у тисячі разів. Радіотелескоп ГУРТ із загальною кількістю 550 елементів дав змогу здійснювати дослідження на недосяжному раніше рівні, забезпечивши їх міжнародною інструментальною і методичною порівняльною базою при вимірюваннях на наднизьких частотах.

В обговоренні доповіді взяли участь академік НАН України Б.Є. Патон, завідувач лабораторії радіоастрономії Полтавської гравіметричної обсерваторії Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України кандидат фізико-математичних наук А.І. Браженко, заступник директора Фізико-механічного інституту ім. Г.В. Карпенка НАН України академік НАН України З.Т. Назарчук, директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків.

У виступах було зазначено, що система радіотелескопів УТР-2 і УРАН у Харкові, Одесі,

Доповідь академіка НАН України
Олександра Олександровича Коноваленка

Полтаві та Львові є справжнім національним надбанням, яким по праву може пишатися Академія і вся країна. Українські низькочастотні радіоастрономічні системи за своїми параметрами є найкращими у світі, а досягнення вчених Академії в галузі декаметрової радіоастрономії значною мірою стимулювали інтерес міжнародної спільноти до цієї галузі фундаментальних досліджень. Свідченням цього є широкі міжнародні наукові зв'язки українських радіоастрономів з колегами з Австрії, Франції, Німеччини, Великої Британії та інших країн. Позитивну оцінку дістали також зусилля колективів академічних установ, зокрема Радіоастрономічного інституту НАН України, спрямовані в непростих умовах сьогодення не лише на збереження цих унікальних інструментів, а й на їх постійне вдосконалення.

Президія НАН України наголосила, що подальший розвиток декаметрової радіоастрономії як одного з найефективніших методів дослідження Всесвіту неможливий без велетенських радіотелескопів нового покоління. Ряд країн, у тому числі й Україна, уже прийняли рішення про створення таких інструментів. Тому в умовах зростання конкуренції важливо не втратити провідні позиції вітчизняної низькочастотної радіоастрономії, сконцентрувати зусилля на побудові радіотелескопа нової генерації, що потребує значних обсягів фінан-

Доповідь академіка НАН України
Миколи Григоровича Жулинського

сування, вжити всіх необхідних заходів для залучення додаткових коштів, зокрема через міжнародне співробітництво.

* * *

Далі учасники засідання заслухали доповідь академіка-секретаря Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України, директора Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України академіка НАН України **Миколи Григоровича Жулинського** про участь установ НАН України у виконанні державних ювілейних заходів з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка та 150-річчя з дня його перепоховання.

Доповідач зазначив, що установи НАН України забезпечують успішну реалізацію покладених на Академію завдань Плану ювілейних заходів, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.03.2011 № 167-р. Зокрема, в 2013 р. видано 8-й і 9-й томи, а також передано до видавництва «Наукова думка» НАН України завершальні томи Повного зібрання творів Т.Г. Шевченка у 12 томах; видано 3-й і 4-й томи фундаментального академічного дослідження «Шевченківська енциклопедія» у 6 томах; завершено наповнення більшості розділів унікального науково-освітнього порталу «Тарас Шевченко», який має стати найсучаснішою інформаційною формою популяризації творчої спадщини Т.Г. Шев-

ченка і найбільшою у світі базою знань про нього. За участю фахівців НАН України здійснено підготовку й опубліковано низку видань шевченківської спадщини (факсимільне видання збірки поетичних творів «Три літа», вибрані поезії Т.Г. Шевченка у перекладі англійською мовою, «Кобзар. 1840», «Мала книжка («захальвна»)», «Чигиринський Кобзар. Гайдамаки. Гамалія», мистецька антологія «Шевченкова посвята», факсимільне видання рукописної збірки «Тарас Шевченко. Більша книжка»). Проведено низку науково-організаційних заходів, присвячених Т.Г. Шевченку, – VIII Міжнародний конгрес МАУ «Тарас Шевченко і світова україністика: історичні інтерпретації та сучасні рецепції», круглий стіл у рамках XV Міжнародного з'їзду славистів «Тарас Шевченко: національний вимір і світовий контекст», міжнародні наукові конференції «Народні засади та образно-стильові системи спадщини Тараса Шевченка в контексті національно-культурних пріоритетів», «Народні засади та образно-стильова система спадщини Т.Г. Шевченка». Підготовлено до друку і найближчим часом буде видано альбом репродукцій художніх творів Т.Г. Шевченка «Тарас Шевченко. Мистецька спадщина», збірку «Тарас Шевченко. Прижиттєві видання творів. 1841–1861», а також «Кобзар» у перекладі польською мовою. У 2014 р. заплановано проведення ще низки важливих науково-організаційних заходів.

В обговоренні питання взяли участь академік НАН України Б.Є. Патон, директор Інституту історії України НАН України академік НАН України В.А. Смолій. Було підкреслено, що 200-річчя з дня народження Т.Г. Шевченка – визначна ювілейна подія, адже Т.Г. Шевченко не лише поет і художник, відомий кожному громадянину нашої країни, а й національна гордість, символ мужнього борця за Україну, за її незалежність і за злагоду в суспільстві. Величезне значення цього митця засвідчує й увага керівництва держави до його ювілею: укази Президента України, кілька затверджених планів ювілейних заходів, зокрема План українсько-російських заходів зі спільного відзначення 200-річчя від дня народження

Т.Г. Шевченка, підписаний В.Ф. Януковичем і В.В. Путіним 17 грудня 2013 р.

НАН України, як головна наукова інституція країни, є виконавцем і співвиконавцем більшості (загалом — 26) державних ювілейних заходів, оскільки без фахової участі й допомоги вчених-шевченкознавців жодне з цих завдань не можна реалізувати на належному рівні. Тому НАН України має не просто брати участь, а й відігравати провідну роль у проведенні зазначених заходів. З повною відповідальністю слід поставитися й до ювілейних заходів, де Академія є співвиконавцем. Компетентна допомога НАН України потрібна і Міністерству культури України, яке відповідає майже за всі заходи, і Держтелерадіо України, що друкує всю шевченкіану, і Черкаській облдержадміністрації, а в Російській Федерації — науковим і громадським організаціям Москви і Санкт-Петербурга.

* * *

Президія НАН України також ухвалила рішення про створення Державної наукової установи «Центр світової економіки та міжнародних відносин Національної академії наук України»; заслухала інформацію про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України про закордонні відрядження; про проведення VIII Всеукраїнського фестивалю науки; про розгляд робіт, поданих на здобуття премій академії наук України, Білорусі і Молдови 2013 р.; про розроблення проекту Положення про наукового керівника установи НАН України; про наукові об'єкти, яким НАН України рекомендує надати статус національного надбання; затвердила розподіл бюджетного фінансування НАН України на 2014 р.

* * *

Крім того, Президія НАН України ухвалила низку організаційних і кадрових рішень.

Затверджено:

- доктора біологічних наук **Золотарьову Олену Костянтинівну** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України;

- доктора біологічних наук **Виноградову Оксану Миколаївну** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України;

- кандидата біологічних наук **Музичук Галину Михайлівну** на посаді ученого секретаря Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України;

- кандидата технічних наук **Пилігоїну Ольгу Юріївну** на посаді ученого секретаря Державної установи «Інститут технічних проблем магнетизму НАН України».

Відзнакою НАН України «За наукові досягнення» нагороджено:

- керівника сектору Державної установи «Інститут геронтології ім. Д.Ф. Чеботарьова НАМН України» члена-кореспондента НАН України, академіка НАМН України **Коркушка Олега Васильовича** за багатолітню плідну працю вченого, лікаря і педагога та вагомими творчими здобутками в розвитку вітчизняної медичної науки;

- директора Державної установи «Інститут ендокринології і обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НАМН України» члена-кореспондента НАН України, академіка НАМН України **Тронька Миколу Дмитровича** за багаторічну плідну працю вченого-ендокринолога, лікаря і організатора наукових досліджень, вагомими здобутками в педагогічній діяльності та значніми творчими досягненнями.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- завідувача відділу Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова НАН України доктора фізико-математичних наук, професора **Онопчука Юрія Миколайовича** за багатолітню плідну наукову і педагогічну працю та значні творчі здобутки в галузі моделювання інформаційно-функціональних систем;

- завідувача відділу Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України доктора фізико-математичних наук, професора **Сименюка Івана Васильовича** за багаторічну плідну наукову і педагогічну працю та значні творчі здобутки в галузі ядерної фізики;

- заступника директора з інженерно-технічних питань Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України **Куцака Валерія Стефановича** за багатолітню плідну працю та вагомими професійними здобутками в розробленні і впровадженні спеціальної інженерної техніки;

- завідувача відділу Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України члена-кореспондента НАН України **Григорьєва Олега Миколайовича** за багатолітню плідну наукову, науково-

організаційну і педагогічну працю та вагомі творчі здобутки в галузі фізичного матеріалознавства;

- головного наукового співробітника Інституту надтвердих матеріалів ім. В.М. Бакуля НАН України члена-кореспондента НАН України **Бондаренка Володимира Петровича** за багаторічну плідну наукову і науково-організаційну діяльність та вагомі творчі здобутки в галузі матеріалознавства твердих сплавів і композиційних матеріалів;

- провідного наукового співробітника Інституту експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України доктора біологічних наук, професора **Воронцову Аду Леонідівну** за багатолітню плідну працю вченого, особисті здобутки в підготовці наукових кадрів та вагомий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі експериментальної онкології;

- директора Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України» доктора історичних наук, професора **Кудряченка Андрія Івановича** за багатолітню плідну працю вченого-історика і організатора наукових досліджень та вагомі творчі здобутки.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- начальника господарського відділу Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» **Дишлевого Валерія Петровича** за багатолітню плідну працю, сумлінне виконання посадових обов'язків та високий професіоналізм;

- головного наукового співробітника Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України доктора економічних наук, професора **Стещенко Валентину Сергіївну** за багатолітню плідну творчу працю, вагомий особистий внесок у розвиток демографічної науки та підготовку висококваліфікованих наукових кадрів;

- заступника начальника Відділу науково-правового забезпечення діяльності НАН України **Фесюю Тетяну Володимирівну** за багатолітню сумлінну працю, відповідальне ставлення до виконання посадових обов'язків і особистий внесок у правову підтримку діяльності установ НАН України та їх працівників.